

**ПЕРЛІВНИЦЕВІ (BIVALVIA, UNIONIDAE) СТОЯЧИХ ВОДОЙМ
ЖИТОМИРЩИНИ**

І. М. Мошківський, Л. А. Васільєва, Д. А. Вискушенко, А. П. Вискушенко

Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Перлівницеві є біофільтраторами водних об'єктів, живляться зваженими у воді частинками органічних речовин і дрібним планктоном, і тому відіграють істотну роль у біологічному очищенні вод [2, 3]. При високій щільності населення популяції перлівницевих являють собою потужний біофільтр так, один «фільтраційний контейнер» з 200 екз. моллюсків за 12 діб вилучає зоточуючого середовища 25,7 кг (за сировою масою) речовин [1].

Нині у водних об'єктах Житомирщини та України цілому спостерігається збіднення видового різноманіття даної родини, зменшення щільності населення моллюсків [4-6]. Мала кологи зазначають, що якісне та кількісне різноманіття перлівницевих водойм є значно меншим, ніж водотоків. Проте окремі спеціальні дослідження перлівницевих стоячих водойм Житомирської області досі не проведені.

Ось тому метою нашої роботи було з'ясування видового різноманіття та популяційної структури перлівницевих стоячих водойм Житомирщини.

Матеріалом роботи слугували власні збори моллюсків родини Unionidae, а також колекції черепашок перлівницевих природничого факультету. Загалом обстежено 7 пунктів та 417 екз. моллюсків.

Збір, транспортування та утримання перлівницевих здійснювали згідно загальноприйнятих методик [3]. Ідентифікація моллюсків здійснена згідно останніх уявлень щодо системи перлівницевих [6, 7].

Оскільки вздовж берегової лінії водойми моллюски поширені нерівномірно, тобто їх поселення мають агрегований характер, визначення щільності населення здійснювали в місцях скупчення тварин, використовуючи метод ділянок [2].

Зустрічальність видів розраховували як виражене у відсотках співвідношення кількості пунктів, де виявлено перлівницевих, до загальної кількості обстежених пунктів.

Для перлівницевих не характерний зовнішній статевий диморфізм, тому статі усіх досліджуваних тварин встановлювали за свіжими тимчасовими препаратами статевих продуктів (мазків), отриманих при розрізі гонади [3].

У досліджених стоячих водоймах Житомирщини відмічено чотири види перлівницевих: *Anodonta anatina*, *A. cygnea*, *Unio pictorum*, *U. tumidus*. Найвище видове багатство представлене в оз. Кам'яне м. Радомишль (чотири види), найменше – у ставку, смт. Ружин, де виявлено лише один вид *A. cygnea*. Двовидові поселення перлівницевих характерні ставкам с. Привітів та с. Забріддя.

Найвища зустрічальність характерна для *A. anatina* і становить 86%. Інші три види були виявлені в 4 з 7 біотопах, відповідно зустрічальність становить 57%.

Встановлено, що найбільшу середню щільність населення серед перлівницевих має *U. tumidus* (7,25 екз./м²), а найменшу – *U. pictorum* (3,25). У видів *A. cygnea* щільність становить 5, а для *A. anatina* – 6,33.

Статеві індекси чотирьох видів перлівницевих досліджуваних водойм різні: для *A. anatina* характерне переважання самців у поселеннях, для *A. cygnea*, *U. pictorum*, *U. tumidus* навпаки – самок.

Найбільшу подібність фаун перлівницевих мають ставок (сmt. Баранівка) та ставок (сmt. Романів), для яких характерна наявність трьох найпоширеніших видів: *U. tumidus*, *U. pictorum*, *A. anatina*.

Література

1. Алимов А. Ф. Функциональная экология пресноводных двустворчатых моллюсков / А. Ф. Алимов. – Л. : Наука, 1981. – 248с. – (Тр. Зоол. ин-та АН СССР ; т. 96)

2. Жадин В. И. Фауна СССР. Т. 4. Моллюски семейства Unionidae / В. И. Жадин. – М.-Л. : изд-во АН СССР, 1938. – 167с.

3. Стадниченко А. П. Фауна України. Перлівницеві. Кулькові (Unionidae, Cykladidae). – К. : Наук. думка, 1984. – Т. 29. – Вип. 9. – 384с.

4. Янович Л. М. Біологічне різноманіття, розподіл видів перлівницевих Житомирщини // Л. М. Янович, Л. А. Білоус // Современные проблемы гидробиологии. Перспективы, пути и методы решений-2: международ. науч. конф., 26-29 авг. 2008 г. – Херсон. – 2008. – С. 533-537.

5. Янович Л. М. Видове різноманіття та трапляння перлівницевих Житомирщини / Л. М. Янович, М. М. Пампура, Л. А. Васильєва // Вісник ЖНАЕУ. – 2009. – № 2 (25). – С. 164-169.

6. Янович Л. М. Перлівницеві Unionidae Rafinesque, 1820 (Bivalvia) в сучасних екологічних умовах України (стан популяцій, особливості статевої структури і розмноження, біоценологічні зв'язки та фауна): автореф. дис. ... докт. біол. наук: 03.00.08 «Зоологія» / Л. М. Янович. – К., 2013. – 23с.

7. Glöer P. Süßwassermollusken / P. Glöer, C. Meier-Brook. – Hamburg: DJN, 1998. – 136 s.